Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MACIEJ SZPUNAR
prednesené 24. marca 2022 [1]

Vec C-633/20

Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband e. V.
proti
TC Medical Air Ambulance Agency GmbH

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Voľný pohyb osôb a služieb – Sloboda usadiť sa – Slobodné poskytovanie služieb – Pojem sprostredkovanie poistenia – Skupinové poistenie – Poskytnutie možnosti spotrebiteľom pristúpiť ku skupinovému poisteniu“

I. Úvod

1. Vnútroštátny súd žiada v prejednávanej veci Súdny dvor o výklad viacerých pojmov použitých v smerniciach 2002/92/ES [2] a (EÚ) 2016/97 [3]. Odpoveď Súdneho dvora mu má umožniť rozhodnúť o otázke, či sa žalovaná vo veci samej považuje za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle oboch uvedených smerníc.

2. V prejednávanej veci má Súdny dvor možnosť posúdiť osobitnú právnu štruktúru, ktoré vyplynula z praxe. Ide o skupinové poistenie. Takáto štruktúra má nejasný a podľa niektorých zdrojov aj neslávny pôvod. Jej korene siahajú do 19. storočia a možno ich rozpoznať v zmluvách, ktoré uzatvárali obchodníci s otrokmi s cieľom zabezpečiť si svoje finančné záujmy. Na základe týchto zmlúv sa poisťovateľ zaviazal, že v prípade úmrtia otroka zaplatí určitú peňažnú sumu. [4]

3. V jednom z rozsudkov vyhlásenom takmer pred mesiacom už Súdny dvor rozhodol, že „podnik, ktorý je poistníkom“ uzatvárajúcim zmluvu o skupinovom životnom poistení spojenú s podielovými fondmi, koná ako „sprostredkovateľ poistenia“ v zmysle smernice 2002/92, pretože za odplatu vykonáva činnosť spočívajúcu jednak v tom, že spotrebiteľom navrhuje, aby pristúpili

[1] Jazyk konania: poľština.

[2] Smernica Európskeho parlamentu a Rady z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia (Ú. v. ES L 9, 2003, s. 3; Mim. vyd. 06/004, s. 330).

[3] Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/97 z 20. januára 2016 o distribúcii poistenia (prepracované znenie) (Ú. v. EÚ L 26, 2016, s. 19).

[4] Pozri JERRY, R. H., RICHMOND, D. R.: *Understanding Insurance Law*. New Providence: LexisNexis, 2018, s. 791, poznámka pod čiarou 1.

k takejto zmluve a tak uzatvorili zmluvu o životnom poistení s poisťovateľom, a jednak v poskytovaní finančného poradenstva pri investovaní kapitálu vytvoreného zo zaplateného poistného. [5]

4. Tento rozsudok bol však vyhlásený za skutkových okolností, ktoré sa líšia od okolností predchádzajúcich predloženiu návrhu na začatie prejudiciálneho konania v tejto veci. Tento rozsudok navyše zjavne nevylučuje všetky pochybnosti, ktoré vznikajú v súvislosti s touto osobitnou právnou štruktúrou skupinového poistenia a v každom prípade neposkytuje odpoveď na otázku, kde sa nachádza hranica medzi zabezpečením poistnej ochrany prostredníctvom skupinového poistenia, ktoré sa považuje za „sprostredkovanie poistenia“, a zabezpečením takejto poistnej ochrany, ktorá nie je „sprostredkovaním poistenia“. Výslovne nerieši ani právne otázky, ktoré odôvodňujú pochybnosti vnútroštátneho súdu v prejednávanom prípade.

5. Pochybnosti vnútroštátneho súdu sa totiž týkajú dvoch právnych otázok, ktoré súvisia s právnou štruktúrou skupinového poistenia v podobe, v akej sa uplatňuje v súčasnom hospodárskom styku. Na jednej strane ide o otázku, či „pristúpenie ku skupinovému poisteniu“ za okolností, o aké ide vo veci samej, možno prirovnávať k „uzatvoreniu poistnej zmluvy“, a na druhej strane, či „sprostredkovateľ poistenia“ môže byť za rovnakých okolností zároveň „poistníkom“.

II. Právny ráme

A. Právo Únie

1. Smernice o sprostredkovaní poistenia

6. Článok 2 body 3 a 5 smernice 2002/92 stanovuje:

„Na účely tejto smernice:

3. ‚sprostredkovaním poistenia‘ sú činnosti spočívajúce v ponúkaní, navrhovaní alebo vykonávaní iných prípravných prác vedúcich k uzavretiu zmlúv o poistení alebo v uzatváraní takýchto zmlúv alebo v spolupôsobení pri správe a plnení takýchto zmlúv, najmä v prípade poistnej udalosti.

   Tieto činnosti sa nepovažujú za sprostredkovanie poistenia, ak ich vykonáva poisťovňa alebo zamestnanec poisťovne, ktorý koná na zodpovednosť poisťovne.

   Poskytovanie príležitostných informácií v súvislosti s inou odbornou činnosťou za predpokladu, že účelom tejto činnosti nie je pomôcť zákazníkovi pri uzatvorení alebo plnení poistnej zmluvy, profesionálna správa poistných udalostí poisťovne a odhad a likvidácia poistných udalostí sa taktiež nepovažujú za sprostredkovanie poistenia.

…

5. ‚Sprostredkovateľom poistenia‘ je každá fyzická alebo právnická osoba, ktorá za odmenu začína vykonávať alebo vykonáva činnosť sprostredkovania zaistenia.“

[5] Pozri rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „Unit-Linked“) (C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, body 87 a 88).

2. Smernica o distribúcii poistenia

7. Článok 2 ods. 1 body 1, 3 a 8 smernice 2016/97 stanovujú:

„1. Na účely tejto smernice:

1. ‚distribúcia poistenia' sú činnosti spočívajúce v poradenstve, navrhovaní alebo vykonávaní iných prípravných prác vedúcich k uzavretiu zmlúv o poistení, uzatváraní takýchto zmlúv alebo spolupôsobení pri správe a plnení takýchto zmlúv, najmä v prípade poistného nároku vrátane poskytovania informácií o jednej alebo viacerých poistných zmluvách v súlade s kritériami, ktoré si zákazníci zvolia prostredníctvom webového sídla alebo iných médií, ako aj predloženie rebríčka poistných produktov vrátane ceny a porovnania produktov alebo poskytnutie zľavy z ceny poistnej zmluvy, keď zákazník môže na konci procesu priamo alebo nepriamo uzatvoriť zmluvu o poistení prostredníctvom webového sídla alebo iných médií.

…

3. ‚sprostredkovateľ poistenia' je každá fyzická alebo právnická osoba s výnimkou poisťovne alebo zaisťovne, alebo ich zamestnancov a s výnimkou sprostredkovateľa doplnkového poistenia, ktorá za odmenu začína vykonávať alebo vykonáva činnosť distribúcie poistenia,

…

8. ‚distribútor poistenia' je akýkoľvek sprostredkovateľ poistenia, sprostredkovateľ doplnkového poistenia alebo poisťovňa."

B. Nemecké právo

8. Sprostredkovanie poistenia je upravené v § 34d Gewerbeordnung (Živnostenský poriadok, ďalej len „GewO"). Toto ustanovenie bolo počas relevantného obdobia z hľadiska skutkových okolností vo veci samej opakovane zmenené. Prijatím zmien platných od 23. februára 2018 sa malo nemecké právo zosúladiť so smernicou 2016/97.

9. Bez ohľadu na tieto zmeny musí každý, kto chce vykonávať podnikateľskú činnosť poistného makléra alebo poistného zástupcu pri uzatváraní poistných zmlúv („sprostredkovateľ poistenia"), získať povolenie príslušnej priemyselnej a obchodnej komory. Kto získa takéto povolenie, je povinný zapísať sa do príslušného registra.

III. Skutkové okolnosti vo veci samej, konanie pred Súdnym dvorom a prejudiciálna otázka

10. Žalovaná vo veci samej poveruje podnikateľské subjekty poskytujúce reklamné služby, aby spotrebiteľom formou podomového predaja a za odplatu ponúkali pristúpenie do skupiny „TC Medical Air Ambulance Agency GmbH Mitgliedergemeinschaft". Členstvo v skupine oprávňuje na využívanie rozličných služieb v prípade ochorenia alebo úrazu v zahraničí. K takýmto službám patrí náhrada nákladov na lekársky nevyhnutné liečebné úkony a prepravu pacienta, organizovanie a uskutočnenie príslušnej prepravy, ako aj prístup k telefonicky dostupnej „núdzovej linke".

11. Plnenia, na ktoré vzniká nárok na základe členstva, sú v zmysle informácií uvádzaných vnútroštátnym súdom spravidla poskytované buď priamo z prostriedkov žalovanej vo veci samej, alebo formou nárokov zo skupinového poistenia, ktoré žalovaná postúpila na svojich zákazníkov.

12. Žalovaná je totiž zmluvne viazaná voči spoločnosti, ktorá s pomocou svojho lekárskeho personálu a lietadla poskytuje žalovanej niektoré služby (označované vnútroštátnym súdom ako „poistné plnenia“), a tiež organizuje nepretržitú prevádzku núdzovej centrály. Za tieto služby jej žalovaná vypláca odplatu.

13. Žalovaná ako poistník okrem toho s poisťovňou uzatvorila skupinové poistenie, na základe ktorého sa zákazníkom žalovanej poskytuje poistná ochrana v rámci zdravotného a úrazového poistenia pri zahraničných cestách, ako aj poistenie nákladov na repatriáciu zo zahraničia a z tuzemska. Žalovaná platí poisťovateľovi splatné poistné, kým členovia skupiny žalovanej platia odplatu za poistnú ochranu.

14. Ani žalovaná, ani reklamné podniky nedisponujú povolením potrebným pre sprostredkovanie poistenia.

15. Podľa žalujúceho zväzu spotrebiteľov odporuje činnosť žalovanej pravidlám hospodárskej súťaži. V prvom rade sa domnieva, že žalovaná vykonáva činnosť sprostredkovateľa poistenia, ktorá si vyžaduje povolenie. Činnosť žalovanej je v každom prípade organizovaná spôsobom vzbudzujúcim dojem, že žalovaná poskytuje vo svojom mene poistné služby, na ktoré majú jej zákazníci nárok. Zväz preto vnútroštátnemu súdu navrhuje, aby žalovanej v zmysle hlavného návrhu uložil povinnosť zdržať sa ponúkania zmlúv o pristúpení k poistnému spoločenstvu, resp. povinnosť zabrániť ich ponúkaniu bez povolenia potrebného pre sprostredkovanie poistenia.

16. Prvostupňový súd tejto žalobe vyhovel. Súd rozhodujúci vo veci v druhom stupni túto žalobu na základe odvolania podaného žalovanou zamietol. Druhostupňový súd sa domnieval, že sprostredkovateľom poistenia môže byť iba hospodársky subjekt, ktorý nie je poistníkom ani poistencom. Žalovaná však uzatvorila zmluvu o skupinovom poistení iba ako poistník vo vlastnom mene a na cudzí účet.

17. V súčasnosti sa vedie spor v tejto veci pred vnútroštátnym súdom, ktorým je Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko), ako súd rozhodujúci o opravnom prostriedku „Revision“. Podľa tohto súdu závisí dôvodnosť žaloby od toho, či je žalovaná podľa nemeckého práva povinná získať povolenie na to, aby mohla za odplatu sprostredkúvať spotrebiteľom pristúpenie ku skupinovému poisteniu. Odpoveď na túto otázku závisí preto od výkladu článku 2 bodov 3 a 5 smernice 2002/92 (definície pojmov „sprostredkovanie poistenia“ a „sprostredkovateľ poistenia“), ako aj článku 2 ods. 1 bodov 1, 3 a 8 smernice 2016/97 (definície pojmov „distribúcia poistenia“, „sprostredkovateľ poistenia“ a „distribútor poistenia“).

18. Za týchto okolností Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor) uznesením z 15. októbra 2020, ktoré bolo Súdnemu dvoru doručené 25. novembra 2020, prerušil konanie a predložil Súdnemu dvoru návrh na začatie prejudiciálneho konania o tejto otázke:

„Je podnik, ktorý v poisťovni ako poistník uzavrel pre svojich zákazníkov poistenie pre prípad ochorenia v zahraničí, ako aj poistenie nákladov na repatriáciu zo zahraničia a z tuzemska ako skupinové poistenie, distribuuje spotrebiteľom členstvo, ktoré ich oprávňuje využívať poistné

plnenia v prípade ochorenia alebo úrazu v zahraničí, a od nabraných členov inkasuje odplatu za získanú poistnú ochranu, sprostredkovateľom poistenia v zmysle článku 2 bodov 3 a 5 smernice 2002/92/ES a článku 2 ods. 1 bodov 1, 3 a 8 smernice (EÚ) 2016/97?“

19. Účastníci konania vo veci samej, nemecká, talianska a česká vláda, ako aj Európska komisia predložili svoje písomné pripomienky. Účastníci konania vo veci samej, nemecká vláda a Komisia boli zastúpení na pojednávaní uskutočnenom 12. januára 2021.

IV. Posúdenie

20. Svojou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd snaží v zásade zistiť, či sa článok 2 body 3 a 5 smernice 2002/92 a článok 2 ods. 1 body 1, 3 a 8 smernice 2016/97 majú vykladať v tom zmysle, že fyzická alebo právnická osoba, ktorá ako poistník udržiava pre svojich zákazníkov poistenie pre prípad ochorenia v zahraničí, ako aj poistenie nákladov na repatriáciu zo zahraničia a z tuzemska v podobe skupinového poistenia poskytovaného poisťovňou a ktorá vo vzťahu k týmto osobám [6] distribuuje členstvo, na základe ktorého majú právo využívať poistné plnenia v prípade ochorenia alebo úrazu v zahraničí a v tejto súvislosti od nabraných členov prijíma odplatu za získanú poistnú ochranu, sa považuje v zmysle tejto smernice za „sprostredkovateľa poistenia“.

21. Skôr, ako sa budem podrobnejšie venovať prejudiciálnej otázke, chcel by som poukázať na niekoľko terminologických osobitostí, ktoré môžu byť relevantné pre správne pochopenie tejto otázky.

22. Je pravda, že prejudiciálnu otázku tak, ako ju formuloval vnútroštátny súd, možno chápať aj v tom zmysle, že sa ňou pýta, či sa žalovaná vo veci samej považuje za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle smernice 2002/92 a „distribútora poistenia“ v zmysle smernice 2016/97.

23. Prijatím smernice 2016/97 sa totiž zmenili definície podľa článku 2 bodu 3 a 5 smernice 2002/92.

24. Zmena, ktorá vyplynula z prijatia smernice 2016/97, spočíva v rozšírení okruhu hospodárskych subjektov podliehajúcich povinnostiam (aj keď sčasti v rozdielnej miere), ktoré sa podľa smernice 2002/92 týkali v zásade len tých osôb, ktoré pôsobili v oblasti bežného „sprostredkovania poistenia“.

25. Táto zmena je obsiahnutá jednak v odôvodneniach smernice 2016/97 a jednak v jej normatívnej časti.

26. Podľa odôvodnenia 9 smernice 2002/92 „[môžu] rôzne kategórie osôb alebo inštitúcií, ako sú agenti, makléri a prevádzkovatelia ‚bancassurance‘ distribuovať poistné produkty“. V odôvodnení 5 smernice 2016/97 sa za osoby, ktoré môžu distribuovať poistné produkty, považujú aj agenti, makléri a distribútori „bankopoistenia“, ako aj „poisťovne, cestovné agentúry a požičovne automobilov“. Okrem toho šlo aj o to, aby sa do pôsobnosti smernice zahrnuli aj tie hospodárske subjekty, ktoré distribuujú poistné produkty s pomocou nových technológií a takto vytvorených distribučných kanálov. [7]

[6] Je pravda, že vnútroštátny súd v prejudiciálnej otázke používa pojmy „zákazníci“ a „spotrebitelia“. V prípade skutkového stavu vo veci samej však ide o tie isté osoby.

[7] Pozri odôvodnenie 12 smernice 2016/97.

27. Čo sa týka normatívnej časti smernice v rozsahu, v akom môže byť relevantná pre odpoveď na prejudiciálnu otázku, je potrebné poznamenať, že smernica 2002/92 používa pojem „sprostredkovanie poistenia“ (ako aj „sprostredkovateľ poistenia“, ktorým sa rozumie osoba vykonávajúca sprostredkovanie poistenia), kým v smernici 2016/97 sa namiesto toho používa pojem „distribúcia poistenia“. Vecná a osobná pôsobnosť tohto pojmu je širšia.

28. Pojem „distribúcia poistenia“ zahŕňa okrem navrhovania a vykonávania prípravných prác vedúcich k uzavretiu zmlúv o poistení, uzatvárania poistných zmlúv alebo spolupôsobenia pri ich správe a plnení, ktoré sa uvádzajú aj v rámci definície „sprostredkovania poistenia“ v smernici 2002/92, výslovne aj „poradenstvo“ [8].

29. Koherentná legislatívna technika nachádza svoje vyjadrenie aj v zakotvení definície pojmu „distribútor poistenia“.

30. Úprava nového súboru definícií však neznamená, že pojem „sprostredkovateľ poistenia“ sa už viac nepoužíva.

31. Pojem „sprostredkovateľ poistenia“ je totiž širší a zahŕňa „sprostredkovateľov poistenia“ a „poisťovne“ [9] a tiež „sprostredkovateľov doplnkového poistenia“ [10].

32. Smernica 2016/97 definuje každý z týchto pojmov, pričom „sprostredkovateľ poistenia“ je v zásade aj naďalej definovaný ako „každá fyzická alebo právnická osoba,… ktorá za odmenu začína vykonávať alebo vykonáva činnosť distribúcie poistenia [predtým „sprostredkovateľskú činnosť“]. Pojem „sprostredkovateľ poistenia“ prirodzene nezahŕňa ani „poisťovňu“, ani „sprostredkovateľov doplnkového poistenia“, ktorí sú zároveň „distribútormi poistenia“.

33. V prejednávanej veci sa vôbec neuvažuje o tom, že by sa žalovaná mala považovať za „poisťovňu“.

34. Prejudiciálna otázka sa naopak týka okrem iného výkladu pojmov „distribúcia poistenia“ a „distribútor poistenia“ použitých v článku 2 ods. 1 bodoch 1 a 8 smernice 2016/97. Posledný uvedený pojem zahŕňa aj pojem „sprostredkovateľ doplnkového poistenia“.

35. Vzniká otázka, či je na účely poskytnutia užitočnej odpovede vnútroštátnemu súdu potrebné objasniť, či je žalovaná „sprostredkovateľom doplnkového poistenia“, s čím by sa spájalo jej postavenie „distribútora poistenia“.

36. Nič však nenasvedčuje tomu, že by podľa nemeckého práva táto kategória sprostredkovateľov bola automaticky oslobodená od povinnosti získať povolenie, ktoré je predmetom sporu vo veci samej. [11] Okrem toho vnútroštátny súd uvádza, že osoba, ktorej príslušná priemyselná a obchodná

[8] Je však potrebné poznamenať, že už podľa smernice 2002/92 boli „činnosti“, ktoré patria do rámca sprostredkovania poistenia upravené široko (pozri rozsudok z 31. mája 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a. i., C-542/16, EU:C:2018:369, bod 53), kým samotná smernica upravovala aj poradenské povinnosti v zjednodušenej podobe (článok 12 ods. 3).

[9] Aj tento pojem sa už používal v čase účinnosti smernice 2002/92. Podľa tejto smernice do pôsobnosti pojmu „sprostredkovanie poistenia“ však nepatrila činnosť, ktorú vykonávali „poisťovne alebo zamestnanec poisťovne, ktorý koná na zodpovednosť poisťovne“ (článok 2 bod 3 druhá veta smernice). Čo sa týka pôsobnosti takejto výnimky, pozri rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668).

[10] Tento pojem sa neobjavil v smernici 2002/92, avšak táto smernica obsahovala výnimky, ktoré nadväzovali na „doplňujúcu“ povahu poistných zmlúv. Pozri bod 48 nižšie.

[11] Na rozdiel od toho vnútroštátny súd sa síce výslovne neodvoláva na toto ustanovenie, avšak z § 34d ods. 8 GewO zrejme vyplýva, že od povinnosti získať povolenie je oslobodený len taký „sprostredkovateľ doplnkového poistenia“, ktorý spĺňa podmienky stanovené v článku 2 ods. 1 bode 3 smernice 2016/97. Pozri body 48 až 50 nižšie.

komora udelila povolenie, musí byť zapísaná do registra. Vnútroštátny súd sa ďalej zaoberá zmenami doterajšej právnej úpravy vyplývajúcimi zo smernice 2016/97 a konštatuje, že na základe tejto smernice sa registračná povinnosť rozšírila aj na „sprostredkovateľov doplnkového poistenia“.

37. Žalovaná vo veci samej sa odvoláva na jej „obchodný model“ a argumentuje tým, že sa musí považovať práve za sprostredkovateľa doplnkového poistenia“. Takýmto tvrdením sa snaží vyjadriť, že sú splnené aj ďalšie podmienky, na základe ktorých by bolo možné upustiť od uplatnenia smernice na žalovanú. K tejto otázke sa vrátim ďalej v ďalšom texte týchto návrhov. [12]

38. „Sprostredkovateľom doplnkového poistenia“ je „každá fyzická alebo právnická osoba…, ktorá za odmenu začína vykonávať alebo vykonáva činnosť distribúcie poistenia ako doplnkovú činnosť, za predpokladu, že spĺňa [v definícii uvedené] podmienky“ (článok 2 ods. 1 bod 4 smernice 2016/97).

39. Čo sa týka právneho sporu v prejednávanej veci, vnútroštátny súd po prvé vôbec neuvažuje nad tým, že by žalovanú vo veci samej považoval za „sprostredkovateľa doplnkového poistenia“ a v rámci svojej prejudiciálnej otázky nežiada o výklad článku 2 ods. 1 bodu 4 smernice 2016/97. Okrem toho sa v návrhu na začatie prejudiciálneho konania vôbec neuvádza, že by v prípade žalovanej vo veci samej šlo o sprostredkovateľku doplnkového poistenia. Po druhé sa pochybnosti vnútroštátneho súdu netýkajú otázky, či sa časť „plnení“ poskytovaných zákazníkom žalovanej vo veci samej mala považovať za vedľajšiu činnosť v porovnaní s ostatnými plneniami, ale otázky, či tomu, aby sa žalovaná považovala za „sprostredkovateľa poistenia“, bráni tá okolnosť, že vykonáva činnosť, ktorej predmetom je pristúpenie ku skupinovému poisteniu (a nie „uzatváranie poistných zmlúv“), a preto ju tento súd samotnú považuje za „poistníka“ [13].

40. Skôr, ako sa budem venovať samotnému rozboru prejudiciálnej otázky, je najskôr potrebné objasniť, či a ktoré smernice sa na žalovanú vzťahujú z hľadiska ich časovej a vecnej pôsobnosti.

A. O časovej pôsobnosti smerníc

41. Prejudiciálna otázka vnútroštátneho súdu sa týka jednak smernice 2002/92 a jednak smernice 2016/97.

42. V zásade boli ustanovenia prvej uvedenej smernice zrušené s účinnosťou od 23. februára 2018 na základe článku 44 smernice 2016/97. Členské štáty boli podľa článku 42 tejto druhej uvedenej smernice povinné prebrať jej ustanovenia najneskôr do tohto okamihu. Od 23. februára 2018 platia aj nemecké právne predpisy, ktorými sa preberajú posledné uvedené ustanovenia smernice. [14]

43. Žaloba, ktorú podal žalujúci zväz na vnútroštátny súd sa týka obdobia septembra 2017, keď ešte platili nemecké právne predpisy, ktoré slúžili na prebratie smernice 2002/92. Vnútroštátny súd poukazuje na tú skutočnosť, že nároku uplatnenému žalujúcim zväzom by mohol vyhovieť, ak by správanie žalovaného v čase skutkových okolností (t. j. v septembri 2017) odporovalo zákonu a ak s ohľadom na vnútroštátnu judikatúru aj v okamihu príslušného rozhodnutia vnútroštátneho súdu naďalej odporuje zákonu. Z tohto dôvodu vnútroštátny súd žiada Súdny dvor o výklad

[12] Pozri bod 44 nižšie.

[13] Pozri bod 55 nižšie.

[14] Pozri body 8 a 9 nižšie.

ustanovení oboch smerníc. To vedie zároveň k tomu, že Súdny dvor musí odpovedať na prejudiciálnu otázku jednak s ohľadom na smernicu 2002/92 a jednak s ohľadom na smernicu 2016/97.

B. O vecnej pôsobnosti smerníc

44. Ďalej je potrebné preskúmať, či činnosť žalovanej vo veci samej patrí do vecnej pôsobnosti smerníc 2002/92 a 2016/97.

45. Žalovaná vo veci samej sa domnieva, že ju nemožno považovať za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle ustanovení, ktoré sú predmetom návrhu na začatie prejudiciálneho konania. S ohľadom na jej „obchodný model“ by ju bolo maximálne možné považovať za „sprostredkovateľa doplnkového poistenia“ (článok 2 ods. 1 bod 4 smernice 2016/97). Poistná ochrana, na ktorú majú zákazníci žalovanej nárok, je len jedným z plnení, ktoré ponúka. Podľa jej článku 1 ods. 3 sa smernica totiž nevťahuje na „sprostredkovateľov doplnkového poistenia“. Žalovaná odôvodňuje toto tvrdenie aj odôvodnením 12 smernice 2002/92 a odôvodnením 14 smernice 2016/97.

46. Otázka vnútroštátneho súdu sa netýka ani článku 1 ods. 3 smernice 2016/97, ani článku 2 ods. 1 bodu 4 tejto smernice. Ako vyplýva už z bodu 39 vyššie, žiadna skutočnosť nenasvedčuje tomu, že by vnútroštátny súd zvažoval možnosť posúdenia žalovanej vo veci samej ako „sprostredkovateľa doplnkového poistenia“ v zmysle posledného uvedeného ustanovenia.

47. Navrhujem však zaoberať sa aj argumentáciou žalovanej vo veci samej. Tvrdenie žalovanej sa presnejšie týka dvoch nezávislých dôvodov, ktoré vylučujú uplatnenie smerníc. Tieto dôvody vylúčenia vychádzajú z „doplňujúcej“ povahy poistných zmlúv a „príležitostného“ charakteru činnosti žalovanej vo veci samej.

48. Na jednej strane sa pojem „sprostredkovateľ doplnkového poistenia“ v smernici 2002/92 nepoužíva. Je pravda, že v niektorých prípadoch sa obe smernice neuplatnia na osoby, ktoré sa zaoberajú sprostredkovaním (distribúciou) poistných zmlúv, ak má táto činnosť výlučne „doplňujúcu“ povahu [článok 1 ods. 2 písm. e) smernice 2002/92 a článok 1 ods. 3 smernice 2016/97].

49. Na rozdiel od tvrdení žalovanej však musia byť splnené aj ďalšie kritériá na to, aby bolo možné odmietnuť uplatniteľnosť smerníc.

50. Bez toho, aby bolo potrebné zaoberať sa podmienkami upravenými v oboch smerniciach, ide v tejto súvislosti o poistenia, ktoré dopĺňajú služby poskytované sprostredkovateľom a ktorých cieľom je okrem iného chrániť pred rizikom nevyužitia iného plnenia alebo rizikami súvisiacimi s rezervovanou cestou.[15] Nemožno takmer vôbec uvažovať o riziku nevyužitia inej „plánovanej“ služby alebo cesty, ak ide o poistenie, ktoré sa vzťahuje na vrátenie nákladov na ošetrenie a prepravu poistenej osoby, v prípade ktorých ide prirodzene o nepredvídateľné náklady.

51. Na druhej strane pojem „sprostredkovanie poistenia“ v zmysle článku 2 bodu 3 tretej vety smernice 2002/92 nezahŕňa „poskytovanie príležitostných informácií v súvislosti s inou odbornou činnosťou za predpokladu, že účelom tejto činnosti [nebolo] pomôcť zákazníkovi pri

[15] Pozri článok 1 ods. 2 písm. e) smernice 2002/92 a článok 1 ods. 3 písm. a) smernice 2016/97.

uzatvorení alebo plnení poistnej zmluvy“. Aj odôvodnenie 12 tejto smernice odkazuje na takýto dôvod vylúčenia. V odôvodnení 14 smernice 2016/97, ako aj v jej článku 2 ods. 2 písm. a) v normatívnej časti sa taktiež odkazuje na tento dôvod vylúčenia.

52. Žiadna okolnosť však nepoukazuje na to, že by žalovaná vo veci samej „príležitostne“ a občasne poskytovala informácie o poistných zmluvách v súvislosti s inou odbornou činnosťou. Aj v samotnom opise jej „obchodného modelu“ žalovaná uvádza, že sporné činnosti patrili v súvislosti so skupinovým poistením k jej obvyklým plneniam poskytovaným jej zákazníkom, avšak ide o výlučne „doplnkové“ opatrenia. Okrem toho nespochybňuje, že táto činnosť sa obmedzuje len na poskytovanie „všeobecných informácií“ o poistných produktoch.

53. Napokon nič neodôvodňuje predpoklad, že by sa v súvislosti so skutkovým stavom vo veci samej *a priori* neuplatnila vecná pôsobnosť smerníc 2002/92 a 2016/97, a to bez ohľadu na to, či sa bude vychádzať z domnienky že poistná ochrana má pre zákazníkov žalovanej len „doplnkový“ charakter.

C. O veci samej

54. Možno žalovanú považovať za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle smerníc 2002/92 a 2016/97?

55. Pochybnosti vnútroštátneho súdu o tom, že na takto položenú otázku možno odpovedať kladne, zjavne vyplývajú z dvoch právnych hľadísk, ktoré sú v zásade odôvodnené osobitnou právnou štruktúrou skupinového poistenia. S tým súvisiace pochybnosti vnútroštátneho súdu sa zjavne týkajú nasledujúcich bodov:

– po prvé možno „pristúpenie ku zmluve o skupinovom poistení“ prirovnať k „uzavretiu poistnej zmluvy“, ak ide o rozhodnutie o tom, či „sprostredkovanie poistenia“ v zmysle článku 2 bodu 5 smernice 2002/92 súvisí s „distribúciou poistenia“ v zmysle článku 2 ods. 1 bodu 3 smernice 2016/97 a

– po druhé v prípade „sprostredkovateľa poistenia“ musí ísť podľa smerníc o externý hospodársky subjekt, ktorý nie je účastníkom právneho vzťahu zakladajúceho poistnú zmluvu (okrem iného vrátane zmluvy o skupinovom poistení)?

56. Vnútroštátny súd odôvodňuje svoje pochybnosti o zaradení „sprostredkovateľa poistenia“ mimo poistného vzťahu tou skutočnosťou, že v priebehu legislatívnych prác vedúcich k prebratiu ustanovení smernice 2002/92 do nemeckého práva boli sprostredkovatelia poistenia definovaní ako osoby, ktoré nie sú poistníkmi ani poisťovateľmi. Takéto zaradenie vyplývalo aj z vnútroštátnej judikatúry, ktorá sa zjavne zakladala na domnienke, že sprostredkovateľ poistenia je externým hospodárskym subjektom, ktorý sa nepodieľa na poistnom vzťahu, a to aj vtedy, ak sa spravidla musí usilovať o ochranu poistníka ako slabšej strany poistného vzťahu.

57. Čo sa týka konkrétnej problematiky skupinového poistenia, z týchto legislatívnych prác ďalej vyplýva, že poistníci nie sú sprostredkovateľmi poistenia, ak zabezpečili, že sa poistná ochrana poskytne úzkemu a vopred vymedzenému okruhu osôb („skupina“).

58. Okrem toho v rámci prác na ustanoveniach slúžiacich na prebratie smernice 2016/97 do nemeckého práva sa prihliadlo na to, či sa činnosť spočívajúca v poskytovaní poistnej ochrany a vykonávaná za odplatu nemá považovať za formu sprostredkovania poistenia, ktorá si vyžaduje

povolenie príslušnej priemyselnej a obchodnej komory. Napokon však z ustanovení obchodného nariadenia nemožno vyvodiť odpoveď na túto otázku. V osobitných ustanoveniach nemecký zákonodarca osobám, ktoré uzavreli zmluvy o skupinovom poistení, uložil povinnosť, aby poskytovali poradenstvo tým osobám, ktoré pristúpili k takémuto poisteniu spolu s určitými povinnosťami týkajúcimi sa poistného. To však neznamená, že nemecký zákonodarca takýmto spôsobom upravil postavenie dotknutých osôb rovnakým spôsobom, ako postavenie sprostredkovateľov poistenia.

59. V judikatúre a v odbornej literatúre preto prevažuje názor, že „poistníka…, ktorý distribuuje členstvo v tomto skupinovom poistení za odplatu, nemožno považovať za sprostredkovateľa poistenia… a nemá ani postavenie podobné postaveniu sprostredkovateľa“.

60. Niektorí právni teoretici však zastávajú názor, že posúdenie osoby, ktorá uzatvára skupinové poistenie ako sprostredkovateľa („poistník zo skupinovej poistnej zmluvy“) prichádza do úvahy v tom prípade, ak poistník neuzatvára skupinové poistenie (len) v záujme poistených, [16] ale (aj) vo vlastnom hospodárskom záujme, pričom takýmto spôsobom sa poukazuje na to, že predmetná zmluva sa má považovať za rámcovú zmluvu [17].

61. Okrem toho odkazuje vnútroštátny súd na názor zastávaný v judikatúre a literatúre, v zmysle ktorého sa povinnosť získať povolenie príslušnej priemyselnej a obchodnej komory musí posudzovať aj z hľadiska nezákonného obchádzania povoľovacej povinnosti.

62. Keďže pochybnosti vnútroštátneho súdu súvisia s osobitnou povahou zmlúv o skupinovom poistení, je potrebné preskúmať obe smernice s cieľom zistiť, či normotvorca Únia pripisuje takýmto osobitným skutočnostiam určitý právny význam (časť 1). Takýto postup následne umožní vylúčiť pochybnosti vnútroštátneho súdu súvisiace s otázkou, či pristúpenie k zmluve o skupinovom poistení možno prirovnať k uzatvoreniu poistnej zmluvy (časť 2), ako aj s otázkou týkajúcou sa zaradenia „sprostredkovateľa poistenia“ mimo rámca poistného vzťahu (časť 3).

1. Zmluvy o skupinovom poistení z hľadiska smerníc 2002/92 a 2016/97

a) Všeobecné poznámky

63. Je síce pravda, že v normatívnej časti smernice 2002/92 a 2016/97 sa výslovne neodkazuje na zmluvu o skupinovom poistení.

64. V priebehu legislatívnych prác na smernici 2016/97 sa však spoločne s návrhom na začlenenie pojmu „distribúcia poistenia“ (a v nadväznosti na to „distribútor poistenia“) [18] taktiež navrhovalo doplniť odôvodnenie 49, ktoré bolo následne zahrnuté do smernice bez toho, aby sa zmenil jej obsah. Takéto doplnenie síce nebolo osobitne vysvetlené, avšak z príslušného odôvodnenia

[16] Vnútroštátny súd síce poukazuje na to, že zmluvy sa neuzatvárajú „v záujme poistencov“, ale v záujme osoby, ktorá zmluvu uzatvára. Prostredníctvom uvádzaných prípadov však vysvetľuje, že sa tým okrem iného nemyslí uzavretie zmluvy o skupinovom poistení „výlučne v záujme [poistencov]“.

[17] Zástancovia názoru uvádzaného vnútroštátnym súdom argumentujú v tom zmysle, že by šlo o činnosť vo vlastnom hospodárskom záujme v tom prípade, ak by „poistník“ získal za každé pristúpenie ku skupinovému poisteniu (k „rámcovej zmluve“) odplatu, keďže by bolo v jeho vlastnom hospodárskom záujme, aby podnietil nové osoby k pristúpeniu k poisteniu. O takúto situáciu ide v prípade „rámcovej zmluvy“, ktorú ponúkajú banky a ktorá zastrešuje riziká nesplatenia úveru v prípade smrti alebo invalidity. Na rozdiel od toho uzavretie zmluvy o skupinovom poistení nie je v hospodárskom záujme „poistníka“, ak sa má uzavrieť zdravotné alebo dôchodkové poistenie pre členov zväzu alebo zamestnancov určitého zamestnávateľa. Nejde totiž o dosiahnutie zisku, pretože tieto osoby boli zaradené do systému poistenia, ale o dojednanie čo možno najvýhodnejších podmienok takejto ochrany v prospech takýchto osôb.

[18] Pozri prílohu k informačnej správe Generálneho sekretariátu Rady z 27. novembra 2015, 2021/0175 (COD).

vyplýva, že „v prípade skupinových poistení by mal pojem ‚zákazník' predstavovať zástupcu skupiny členov, ktorý uzatvára poistnú zmluvu v mene skupiny členov v prípade, keď sa jednotlivý člen skupiny nemôže samostatne rozhodnúť o pripojení sa k skupine, ako napríklad pri povinných zamestnaneckých dôchodkových schémach" [19].

65. V smernici 2016/97 nie je pojem „zákazník" sám osebe definovaný. [20] Tento pojem sa však objavuje v mnohých jej ustanoveniach. Vo všeobecnosti z tejto smernice vyplýva, že má za cieľ chrániť „zákazníkov", ako osoby, ktoré využívajú poistné produkty alebo majú záujem na využívaní týchto produktov („má záujem o poistenie, pozri odôvodnenie 51 smernice), pričom sa majú použiť distribučné kanály, ktorých je „distribútor poistenia" súčasťou.

66. Z druhej vety tohto odôvodnenia ďalej vyplýva, že zmluvu o skupinovom poistení, ktorá nepredpokladá individuálne rozhodnutie o pristúpení, neuzatvára „zákazník" za účasti „distribútora" (v praxi – môže byť uzavretá) [21], pričom normotvorca Únie na tomto mieste nepochybne myslel na distribútora poistenia. Z uvedeného zjavne vyplýva, že v prípade skupinových poistení, ktoré sú predmetom odôvodnenia 49 smernice 2016/97, sa „zákazník" ako taký v zásade nepovažuje za „distribútora poistenia".

67. V súlade s odôvodnením 49 možno dospieť k širšiemu záveru, konkrétne že existuje iné „skupinové poistenie", ku ktorému sa nepristupuje automaticky, ale predpokladá rozhodnutie členov skupiny. Vzniká otázka, či v takýchto prípadoch ide o „zástupcu skupiny členov", ktorý nie je „zákazníkom", čo by prinajmenšom *a priori* pripúšťalo jeho posúdenie ako „distribútora poistenia".

68. Takémuto záveru prijatému na základe výkladu *a contrario* vo vzťahu k odôvodneniu smernice musí predchádzať príslušné posúdenie. V prípade absencie akéhokoľvek odkazu na skupinové poistenia s dobrovoľným pristúpením v odôvodnení smernice môže takéto posúdenie právnej kvalifikácie účastníkov poistného vzťahu vyvolávať pochybnosti. Uvedené platí o to viac v prípade, ak sa prihliadne na tú skutočnosť, že samotná smernica nedefinuje pojem „skupinové poistenie" a taktiež vo svojej normatívnej časti nevysvetľuje, čo sa má myslieť pod pojmom poistenie, „v prípade ktorého sa jednotlivý člen nemôže samostatne rozhodnúť, či k nemu pristúpi".

b) Štruktúra skupinového poistenia v práve členských štátov

69. Rozlišovanie medzi zmluvami o skupinovom poistení, v prípade ktorých je pristúpenie povinné (k pristúpeniu dochádza automaticky z dôvodu príslušnosti k určitej skupine, pretože nastanú určité okolnosti alebo preto, že dotknutá osoba spĺňa vybrané kritériá, ktoré obvykle vyplývajú z tej skutočnosti alebo poukazujú na to, že existuje určitý vzťah k osobe, ktorá konala

[19] Veta 2 odôvodnenia 49 smernice 2016/97 okrem iného doplňuje, že „po zápise člena do skupinového poistenia by mu mal zástupca skupiny v prípade potreby urýchlene poskytnúť informačný dokument o poistnom produkte a informácie o výkone činnosti distribútora".

[20] Taktiež WEINBERGER, M. D.: Scope of Protection: Is there a Ground for a Single Criterion? In: *European Financial Regulation: Levelling the Cross-Sectoral Playing Field*, COLAERT, V., BUSCH, D., INCALZA, T. (ed.), Oxford – London – New York – New Delhi – Sydney: Hart Publishing, 2019, s. 299.

[21] Pozri poznámku pod čiarou 19.

s cieľom umožniť iným hospodárskym subjektom využívať poistnú ochranu)[22] a zmluvami o skupinovom poistení, ku ktorým možno pristúpiť dobrovoľne tak, ako sa zrejme uvádza v odôvodnení 49 smernice 2016/97, nie je v právnej teórii poistenia a vnútroštátnych právnych poriadkoch neznáme, aj keď je pravdou, že sa s ním spájajú mnohé pochybnosti[23].

70. Okrem toho bol podobne, ako v prípade návrhu spoločného referenčného rámca pre európske súkromné právo [Draft Common Frame of Reference (DCFR)][24] prostredníctvom komparatívneho právneho posúdenia vyhotovený návrh základných noriem Európskeho poistného práva [Principles of European Insurance Contract Law ([PEICL)].[25] V tomto návrhu sa osoba, ktorá uzavrie zmluvu s poisťovateľom takým spôsobom, že následne môžu ostatné hospodárske subjekty využívať poistnú ochranu, označuje ako „vedúci skupiny“. Použitím tohto pojmu sa predchádza terminologickým ťažkostiam a je *a priori* ustálené, že sa „vedúcim skupiny“ v tomto ohľade rozumie „poistník“ v zmysle ustanovení poistného práva, resp. „zákazník“ v zmysle smerníc 2002/92 a 2016/97.[26] V ďalšom texte týchto návrhov budem preto používať pojem „vedúci skupiny“.

71. Okrem toho sa aj v rámci PEICL rozlišuje medzi „zmluvou o skupinovom poistení neakcesorickej povahy“ (vedúci skupiny sú automaticky súčasťou skupiny na základe osobitných kritérií alebo okolností bez toho, aby mali možnosť vzdať sa poistnej ochrany) a „zmluvou o skupinovom poistení akcesorickej povahy“ (vedúci skupiny patria do pôsobnosti zmluvne dohodnutej poistnej ochrany, pretože urobili príslušné vyhlásenie alebo sa nevzdali poistnej ochrany).

72. Rozlišovanie v zmysle vnútroštátnych právnych predpisov medzi skupinovými poisteniami, v prípade ktorých vzniká povinné členstvo, a skupinovými poisteniami, ku ktorým možno pristúpiť dobrovoľne, môže mať vplyv aj na posúdenie právnych vzťahov, na ktorých sú tieto poistenia založené. Ak je pristúpenie k poisteniu povinné, je poistná ochrana, ktorú požívajú členovia skupiny, založená na poistnej zmluve medzi vedúcim skupiny a poistiteľom. Takýto vedúci skupiny môže byť následne považovaný za poistníka. Ak má však pristúpenie k poisteniu dobrovoľnú povahu, uzatvára vedúci skupiny s poistiteľom rámcovú zmluvu, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých následne vzniká poistná ochrana, ak pristupujúce osoby samy uzatvoria poistné zmluvy. V takomto prípade sa stávajú poistníkmi, ktorí zároveň ako poistenci požívajú

[22] S cieľom vylúčiť pochybnosti, ktoré vyvoláva skutkový stav vo veci samej a ktoré by mohli viesť k umelému rozlišovaniu medzi skupinovým poistením s povinným členstvom a takýmto poistením s dobrovoľným členstvom: argumentácia založená na „obchodnom modely“ žalovanej vo veci samej, v zmysle ktorej má pristúpenie ku skupinovému poisteniu povinnú povahu, pretože je „povinné“ pre všetkých zákazníkov, ktorí s touto osobou uzatvorili zmluvu, z ktorej vyplynuli plnenia, ktoré nie sú poistnými plneniami (sprístupnenie núdzovej linky, atď.) nevyznieva presvedčivo. Táto argumentácia by sa musela zakladať na predpoklade, že uzatvorenie zmluvy so žalovanou okrem iného práve s cieľom získať poistnú ochranu, predstavuje okolnosť alebo kritérium, ktoré sú spoločné pre všetky osoby, ktoré majú záujem využívať poistnú ochranu. „Povinné“ pristúpenie by teda vyplývalo z dobrovoľného rozhodnutia uzatvoriť zmluvu s cieľom získať ochranu. Preto vyššie uvedený názor, ktorý vychádza z „obchodného modelu“ žalovanej nemožno prijať.

[23] Je pravda tak, ako uvádza aj talianska vláda, že zmluvy o skupinovom poistení nie sú jednotnou kategóriou. Zmluva o skupinovom poistení je vo svojej podstate výsledkom praxe a nadobúda rôzne podoby. Vyššie uvedený úvod s menšími či väčšími spresneniami sa preto javí ako spoločný pre mnohé právne systémy členských štátov, napr. v Nemecku (pozri HERDTER, F.: *Der Gruppenversicherungsvertrag: Grundlagen und ausgewählte Problemfelder*. Karlsruhe: VVW GmbH, 2010, s. 14), Francúzsku [BIGOT, J., In: BIGOT, J. (ed.): *Traité de Droit des assurances. Le contrat d'assurance. Tome 3*, Issy-les-Moulineaux Cedex: LGDJ, s. 6 a tam citovaná literatúra] a Poľsku (pozri FRAS, M.: *Umowa ubezpieczenia grupowego. Aspekty prawne*. Warszava: Wolters Kluwer, 2015, s. 136 a nasl; pozri tiež rozsudok Sąd Najwyższy [Najvyšší súd] z 12. januára 2018, II CSK 222/17, LEX č. 2446838).

[24] Pozri von BAR, C., CLIVE, E., SCHULTE NÖLKE, H., a. i. (ed.): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. München: Sellier European Law Publishers, 2009, s. 7.

[25] BASEDOW, J., BIRDS, J., CLARKE, M, COUSY, H., HEISS, H., LOACKER, L. (ed.): *Principles of European Insurance Contract Law (PEICL)*, Verlag Dr. Otto Schmidt, 2016, s. 57 a nasl. Čo sa týka tohto návrhu a jeho významu pre vnútroštátne predpisy upravujúce poistné zmluvy, pozri najmä FUCHS, D.: Consistency of the European project PEICL with the Polish Civil Code in view of art. 807. In: *Acta Iuris Stetinensis*, 2019, bod 4, s. 90 a nasl.

[26] Títo účastníci hospodárskeho styku môžu byť označovaný aj ako „navrhovatelia“ poistnej zmluvy.

poistnú ochranu.[27] V tejto súvislosti ide prirodzene o zaradenie, ktoré sa vykoná s ohľadom a na účely vnútroštátnych poistných predpisov. Otázka, kto je poistníkom, sa v zásade spravuje týmito ustanoveniami.

73. Je potrebné zdôrazniť, že aj napriek mnohým spoločným znakom je skupinové poistenie v tomto ohľade v porovnaní s viacerými samostatnými poisteniami, ktoré uzatvoril každý člen skupiny samostatne a na vlastný účet (alebo prostredníctvom inej osoby pre každého člena skupiny samostatne), výhodnejšie, pretože umožňuje „centralizáciu“ pri dojednávaní podmienok poistnej ochrany (ku ktorému obvykle v prípade individuálnych poistení v zásade nedochádza, keďže uzatvorenie zmluvy má obvykle podobu pristúpenia) a účastníci môžu zároveň získať poistnú ochranu za nižšie poistné.

c) Skupinové poistenia s povinným, resp. dobrovoľným členstvom z hľadiska smerníc 2002/92 a 2016/97

74. Pre odpoveď na návrh na začatie prejudiciálneho konania má podstatný význam otázka, či s ohľadom na smernice 2002/92 a 2016/97 možno uplatniť vyššie uvedené rozlišovanie medzi skupinovými poisteniami s povinným a dobrovoľným členstvom, pričom v prvom uvedenom prípade sa vedúci skupiny považujú za „zákazníkov“, kým v druhom uvedenom prípade sa za „zákazníkov“ považujú osoby, ktoré požívajú poistnú ochranu (členovia skupiny), čo v prípade oboch vyššie uvedených druhov skupinového poistenia môže vytvárať priestor pre konštatovanie, že vedúci skupiny je „sprostredkovateľom poistenia“.

75. Presne takýto záver totiž vyplýva z odôvodnenia 49 tejto druhej smernice a výkladu *a contrario*.

76. Takýto predpoklad sa odráža aj v úvahách vnútroštátneho súdu, ktorý pri objasňovaní názoru zastávaného časťou teórie v súvislosti s chápaním pojmu „sprostredkovateľ poistenia“ uvádza okrem iného právne štruktúry, v prípade ktorých dochádza k uzatvoreniu „rámcovej zmluvy“[28].

77. Pri posudzovaní tejto otázky je potrebné zohľadniť pochybnosti vnútroštátneho súdu, ktoré, ako pripomínam, po prvé prirovnávajú možnosť pristúpiť ku skupinovej poistnej zmluve k uzatvoreniu poistnej zmluvy a po druhé sa týkajú postavenia „sprostredkovateľa poistenia“ mimo poistného vzťahu.

2. Pristúpenie ku skupinovému poisteniu

78. Vnútroštátny súd uvádza, že podľa zistení súdu druhého stupňa, ktoré neboli spochybnené v rámci konania o opravnom prostriedku „Revision“, sa činnosť žalovanej nezameriava na „uzatváranie poistných zmlúv“, ale na sprostredkovanie pristúpenia ku skupine a poskytnutia možnosti využívať poistnú ochranu.

79. Okrem toho vnútroštátny súd poukazuje na to, že znenie nemeckých právnych predpisov, ktoré preberajú smernice 2002/92 a 2016/97 do nemeckého práva, sa týka výlučne uzavretia poistných zmlúv. Na rozdiel od toho pochybnosti o tom, že sa má žalovaná považovať za „sprostredkovateľa poistenia“, sú prinajmenšom sčasti pravdepodobne založené na predpoklade,

[27] Pozri aj odbornú literatúru citovanú v poznámke pod čiarou 23.

[28] Pozri bod 60 vyššie.

že pristúpenie ku skupinovému poisteniu nemožno prirovnať k „uzavretiu poistnej zmluvy“ (ani čo sa týka účinkov). Tento predpoklad vystupuje do popredia aj v písomných pripomienkach českej vlády, ktorá dodáva, že pristúpenie sa týka poistnej zmluvy, ktorú s poisťovateľom najskôr uzavrel vedúci skupiny.

a) Gramatický výklad

80. Pochybnosti vnútroštátneho súdu zjavne vychádzajú z predpokladu, že definície pojmov „sprostredkovanie poistenia“ v smernici 2002/92 a „distribúcia poistenia“ v smernici 2016/97 sa vo svojej podstate týkajú činnosti, ktorá je zameraná na uzatváranie poistných zmlúv“.

81. Je pravda, že „činnosti“ sprostredkovania poistenia („distribúcie poistenia“) sú v zásade prinajmenšom z gramatického hľadiska zamerané na sprostredkovanie pri „uzatváraní poistných zmlúv“. Uvedené síce samo osebe ešte nevyhnutne neodôvodňuje záver v tom zmysle, že „pristúpenie ku skupinovému poisteniu“ možno prirovnávať k „uzatvoreniu zmlúv o poistení“, avšak Súdny dvor už konštatoval, že „činnosti“, ktoré patria k „sprostredkovaniu poistenia“ sú rovnako, ako „distribúcia poistenia“ v zmysle smernice 2016/97 upravené široko. [29]

82. Pri výklade ustanovenia práva Únie sa však neprihliada len na jeho význam, ale aj súvislosti a ciele, ktoré sleduje právna úprava, ktorej sú súčasťou. [30]

b) Systematický výklad

83. Z hľadiska kontextu nemožno pri odpovedi na prejudiciálnu otázku opomenúť tú skutočnosť, že posúdenie určitého hospodárskeho subjektu ako „sprostredkovateľa poistenia“ nemôže zakladať len povinnosť získať určité povolenie (ktoré sa vyžaduje podľa vnútroštátnych právnych predpisov, keďže smernice sa samy osebe obmedzujú len na registračnú povinnosť; pozri článok 3 ods. 1 prvý pododsek smernice 2002/92 a článok 3 ods. 1 prvý pododsek smernice 2016/97), ale pre tieto hospodárske subjekty sa spájajú aj s ďalšími osobitnými povinnosťami.

84. Sprostredkovateľov poistenia viažu informačné povinnosti (články 12 a 13 smernice 2002/92, ako aj článok 17 a nasl. smernice 2016/97) a zároveň poradenské povinnosti (článok 12 ods. 3 smernice 2002/92 a článok 20 smernice 2016/97), hoci v prípade poslednej uvedenej smernice vyplývajú výslovne z definície „distribúcie poistenia“. Sprostredkovatelia preto musia disponovať primeranými znalosťami a schopnosťami (článok 4 ods. 1 smernice 2002/92 a článok 10 ods. 1 smernice 2016/97). Okrem toho sú povinní udržiavať v platnosti povinné poistenie odbornej činnosti. Nejde pritom len o čisté formálne náležitosti, pretože suma záruky je pre každú nahlásenú škodovú udalosť najmenej 1 milión eur (článok 4 ods. 3 smernice 2002/92; pozri tiež článok 10 ods. 4 smernice 2016/97). Poistné odvádzané zákazníkmi je chránené (pozri článok 4 ods. 4 smernice 2002/92 a článok 10 ods. 6 smernice 2016/97). Sprostredkovatelia sú taktiež povinní zamedziť konfliktu záujmov. [31]

[29] Rozsudok z 31. mája 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a i. (C-542/16, EU:C:2018:369, bod 53).

[30] Pozri v súvislosti s pojmom „sprostredkovanie poistenia“ uvedeným v článku 2 bodom 3 smernice 2002/92 rozsudky zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 21), a z 31. mája 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a i. (C-542/16, EU:C:2018:369, bod 39).

[31] Cieľom je pritom zabrániť konfliktom medzi sprostredkovateľom a poisťovateľom, ak existuje vzťah medzi týmito dvomi hospodárskymi subjektmi. Do určitej miery smernica 2016/97 sama osebe upravuje, kedy môže byť „distribútorom poistenia“ aj poisťovňa.

85. Ak sa smernice 2002/92 a 2016/97 posudzujú zo širokého uhla pohľadu, možno konštatovať, že „sprostredkovateľom poistenia“ ukladajú určité povinnosti v prospech osôb, ktoré majú záujem uzavrieť poistnú zmluvu a chcú využiť poistnú ochranu, resp. osôb, ktoré už požívajú takúto ochranu.[32] Inými slovami, v tejto súvislosti ide v súlade s terminológiou smernice o povinnosti, ktoré majú byť prospešné pre „zákazníkov“[33].

86. Informačné a poradenské povinnosti upravené v smerniciach majú zrejme predovšetkým za cieľ umožniť „zákazníkom“ prijať rozhodnutie o tom, či uzatvoria poistnú zmluvu prostredníctvom distribučného kanála pre také poistné produkty, ktoré predpokladajú účasť sprostredkovateľa poistenia. Na vyššie uvedené poukazujú ustanovenia smerníc, v zmysle ktorých sprostredkovatelia poistenia majú v zásade povinnosť poskytnúť zákazníkom určité informácie „v dostatočnom predstihu pred uzatvorením poistnej zmluvy“ [článok 18 písm. a) a článok 19 smernice 2016/97].

87. Cieľom poskytnutia takýchto informácií je jednak oznámiť verejnosti, že v prípade dotknutej osoby ide o sprostredkovateľa poistenia (so všetkými s tým súvisiacimi dôsledkami t. j. predovšetkým povinnosťou tejto osoby disponovať primeranými znalosťami a schopnosťami na to, aby si mohla riadne splniť svoje informačné a poradenské povinnosti), a jednak potvrdiť, že nevzniká konflikt záujmov na základe vzťahu tejto osoby k poisťovateľovi alebo spôsobu jej odmeňovania. Obdobný záver platí v prípade ochrany poistného, ktorou sa má zabrániť tomu, aby sa v dôsledku zapojenia tretej osoby (sprostredkovateľa poistenia) vystavili osoby, ktoré platia takéto poistné a využívajú poistnú ochranu, riziku straty takejto ochrany v dôsledku opomenutia tejto tretej osoby.

88. Z vyššie uvedeného vyplýva, že smernice 2002/92 a 2016/97 sa na základe ich systematického výkladu zameriavajú predovšetkým na právnu úpravu troch hľadísk charakteristických pre vzťah medzi sprostredkovateľom poistenia a osobami, ktoré majú záujem získať poistnú ochranu s pomocou distribučných kanálov, ktorých sú takíto distribútori súčasťou, t. j. informačných povinností, ochrany poistného a poskytnutia poistnej ochrany týmto osobám.

1) Informačné povinnosti

89. Osoby, ktoré sa samostatne a dobrovoľne rozhodnú pristúpiť ku skupinovému poisteniu, využijú na tento účel za odplatu účasť vedúceho skupiny a nepriamo platia poistné, sú v zásade vystavené rovnakým rizikám, ako osoby, ktoré samostatne uzatvoria poistnú zmluvu prostredníctvom distribučných kanálov, ktoré predpokladajú účasť sprostredkovateľa poistenia. Podľa systematického výkladu sú smernice 2002/92 a 2016/97 zamerané na úpravu požiadaviek a povinností zaťažujúcich sprostredkovateľov poistenia, a to aj voči tejto prvej uvedenej kategórii osôb. Uvedené podporuje výklad uvedených smerníc v tom zmysle, že takáto forma pristúpenia ku skupinovému poisteniu môže byť považovaná za „uzatvorenie poistnej zmluvy“ v zmysle definície pojmov „sprostredkovanie poistenia“ a „distribúcia poistenia“.

[32] Čo sa týka nemeckého práva, v literatúre sa uvádzalo, že povinnosti sprostredkovateľa poistenia (v širšom zmysle slova, teda osoby, ktoré sa venujú sprostredkovaniu poistenia) boli vo vzťahu k poistiteľom a poistencom upravení mimo rámca GewO. Pozri KOCH, R.: *Insurance Law in Germany*. Alphen aan den Rijn: Wolters Kluwer, 2018, s. 269.

[33] Pozri aj bod 65 vyššie.

90. Na rozdiel od toho v prípade takých skupinových poistení, ktoré predpokladajú povinné pristúpenie, nevznikajú nijaké porovnateľné riziká, resp. ak vznikajú, tak v omnoho menšej miere. Uvedené odporuje tomu, aby sa len samotné získanie poistnej ochrany v rámci skupinového poistenia, ku ktorému dochádza povinne a automaticky, prirovnávalo k „uzatvoreniu poistnej zmluvy“.

91. Možno si samozrejme predstaviť, že osoba povinne a automaticky pristúpi k poisteniu z dôvodu jej príslušnosti k určitej skupine, vzniku určitých okolností alebo preto, že dotknutá osoba má určité vlastnosti. Zároveň je však možné, že členovia skupiny si budú môcť vybrať, či využijú niektoré možnosti a rozšíria resp. zúžia rozsah poistnej ochrany. V takejto situácii vznikajú už uvedené riziká a nemožno vylúčiť, že došlo k „uzatvoreniu poistnej zmluvy“ [34]. V tomto konaní však nejde o takýto prípad.

2) Poistné

92. Neexistujú nijaké pochybnosti o tom, že zákazníci žalovanej vo veci samej platili ako odplatu za ochranu pred jej rizikami nepriamo poistné.

93. Vnútroštátny súd uvádza, že činnosť žalovanej vo veci samej spočíva v sprostredkovaní možnosti pristúpenia ku skupine a využitia poistnej ochrany. Žalovaná platí poisťovateľovi splatné poistné. Členovia skupiny jej platia odplatu za poskytnutú poistnú ochranu.

94. Z uvedeného vyplýva, že členovia skupiny financujú poistné. Možno totiž len ťažko predpokladať, že poistná ochrana sa im poskytuje bezodplatne alebo že je financovaná samostatne a že žalovaná vo veci samej v tejto súvislosti nezískava nijaké výhody. Členovia skupiny však takto postupujú s podporou vedúceho skupiny, čo navyše zodpovedá úlohe „sprostredkovateľa poistenia“ upravenej v smerniciach. Smernice totiž členským štátom ukladajú povinnosť prijať ochranné opatrenia pre zákazníkov v súvislosti s postúpením poistného prostredníctvom sprostredkovateľov poistenia. [35]

3) Poistené riziko

95. V prejednávanej veci nie je úplne jasné, aké riziko je pokryté poistnou ochranou vyplývajúcou zo skupinového poistenia. Vzniká preto otázka, či osoby, na ktoré sa žalovaná vo veci samej obracia so svojou ponukou, skutočne pristúpia ku skupinovému poisteniu, ktoré je pre nich určené („uzatvoriť poistnú zmluvu“). Inými slovami, je otázne, či sa takéto riziko vzťahuje bezprostredne na členov skupiny a dotýka sa náhrady nevyhnutných nákladov na lekársku starostlivosť a prepravu, alebo či ide o riziko samotnej žalovanej vo veci samej, pretože je povinná znášať tieto náklady.

96. Nejde pritom o neobvyklú otázku, ale skôr o fenomén, ktorý sa príležitostne objavuje v kontexte skupinového poistenia vzhľadom na jeho osobitné znaky.

[34] Uvedené by mohlo viesť k záveru, že v takomto prípade ide o činnosť, ktorá sa má považovať za „sprostredkovanie poistenia“ a „distribúciu poistenia“. V každom prípade by uvedené samo osebe nepostačovalo na to, aby sa osobe, ktorá vykonáva takúto činnosť, uložili všetky povinnosti upravené smernicami. Tieto povinnosti sa ukladajú „sprostredkovateľom poistenia“, ktorí takúto činnosť vykonávajú „za odplatu“. Pozri bod 128 nižšie.

[35] Pozri článok 4 ods. 4 smernice 2002/92 a článok 10 ods. 6 smernice 2016/97.

97. V každom prípade poukazuje vnútroštátny súd na tú skutočnosť, že podľa skupinového poistenia „zákazníci žalovanej vo veci samej“ požívali poistnú ochranu proti rizikám, ktorým boli vystavení. [36]

98. Žalovaná odpovedala na otázku o povahe skupinového poistenia v prejednávanej veci a o predmete poisteného rizika položenú na pojednávaní v tom zmysle, že členovia skupiny („poistení“) nadobúdali plnenia od poisťovateľa. Žalovaná vo veci samej sa síce podieľala na likvidácii škodovej udalosti, avšak poistné plnenia boli poskytnuté členom skupiny, čo vyplýva aj zo zmluvy o skupinovom poistení a v ňom upravenom postúpení v prospech týchto členov. Nezávisle od otázky, aké riziko je v právne technickom zmysle pokryté poistnou ochranou, sa členom skupiny poskytuje funkčná ochrana rovnakým spôsobom, ako keby poistenie pokrývalo riziká, ktoré sa ich bezprostredne týkajú. Inými slovami, ako keby pristúpením ku skupinovému poisteniu sami uzavreli poistnú zmluvu proti týmto rizikám.

4) Priebežný záver systematického výkladu

99. Celkovo možno dospieť k záveru, že z funkčného hľadiska sa individuálne a dobrovoľné pristúpenie ku skupinovému poisteniu, ktoré sa spája s povinnosťou nepriameho financovania poistného, zjavne nelíši od tradične chápaného uzavretia poistnej zmluvy do takej miery, že by osoby, ktoré k takémuto poisteniu pristúpia, bolo možné vylúčiť z okruhu hospodárskych subjektov, ktorým sa má poskytnúť ochrana podľa smerníc 2002/92 a 2016/97. Na základe systematického výkladu majú tieto smernice za cieľ upraviť požiadavky a povinnosti, ktoré zaväzujú sprostredkovateľov poistenia aj vo vzťahu k osobám, ktoré pristúpia k takémuto skupinovému poisteniu.

100. Zistenia vyplývajúce zo systematického výkladu oboch smerníc podporujú výklad ich ustanovení v tom zmysle, že výkon činnosti, ktorá spočíva v tom, že sa tretím osobám umožní získanie poistnej ochrany na základe individuálneho a dobrovoľného pristúpenia ku skupinovému poisteniu, pričom tieto osoby nepriamo financujú poistné, patrí do pôsobnosti pojmov „sprostredkovanie poistenia“ a „distribúcia poistenia“.

101. K rovnakým záverom dospieva aj teleologický výklad pojmov, ktoré sú predmetom prejudiciálnej otázky.

c) Teleologický výklad

102. Súdny dvor vo svojej judikatúre konštatuje, že pojem „sprostredkovanie poistenia“ použitý v smernici 2002/92 (a teda pojem „distribúcia poistenia“ uvedený v smernici 2016/97), ako aj pojmy, ktoré definujú ich osobnú pôsobnosť, sa majú vykladať takým spôsobom, aby neodporovali cieľom sledovaným touto smernicou. [37] V tejto súvislosti ide po prvé o vytvorenie jednotného trhu s poistením odstránením prekážok pre slobodu usadiť sa a voľný pohyb služieb,

[36] Pozri bod 13 vyššie.

[37] Pozri rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a. i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 28). Pozri aj rozsudok z 31. mája 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a i. (C-542/16, EU:C:2018:369, bod 42).

po druhé o zaručenie rovnakého zaobchádzania so všetkými kategóriami sprostredkovateľov poistenia [38] a po tretie o také zlepšenie ochrany spotrebiteľov, [39] aby táto ochrana dosiahla „zvýšenú úroveň“ [40].

103. Čo sa týka dvoch vyššie uvedených cieľov, musí výkon činnosti sprostredkovania poistenia s ohľadom na rovnaký druh poistných zmlúv podliehať rovnakej právnej úprave. Takýmto spôsobom sa nielen splnia podmienky pre zriadenie a riadne fungovanie jednotného trhu s poistnými plneniami, ale uskutoční sa aj cieľ spočívajúci v zabezpečení rovnakého zaobchádzania so všetkými kategóriami sprostredkovateľov poistenia uvedený v odôvodnení 9 smernice 2002/92 a v odôvodnení 5 smernice 2016/97. [41]

104. Keďže medzi uzatvorením individuálnej poistnej zmluvy a pristúpením ku skupinovému poisteniu, ku ktorému dôjde na individuálnom a dobrovoľnom základe, [42] neexistujú dostatočne významné funkčné rozdiely, nič nepodporuje záver v tom zmysle, že tretie osoby, ktoré sú účastníkmi týchto prvých uvedených zmlúv, sa považujú za sprostredkovateľov poistenia, kým osoby, ktoré sa podieľajú na organizácii pristúpenia k druhým uvedeným zmluvám, sa nemajú považovať za takýchto sprostredkovateľov. *De facto* ide v tejto súvislosti z hľadiska osôb, ktoré využívajú poistnú ochranu, o konkurenčné poistné produkty.

105. Čo sa týka cieľa spočívajúceho v zlepšení ochrany spotrebiteľa, dosiahnutie tohto cieľa si s ohľadom na riziká, ktorým sú vystavené osoby, ktoré dobrovoľne pristúpia ku skupinovému poisteniu alebo majú záujem k nemu pristúpiť a ktoré sa vo svojej podstate nelíšia od obvyklých rizík pri uzatvorení individuálnej poistnej zmluvy, vyžaduje, aby vedúci skupiny, ktorý uzatvára zmluvu s poisťovateľom, mohol byť prinajmenšom považovaný za „sprostredkovateľa poistenia“. Takáto možnosť vzniká na základe teleologického výkladu, v zmysle ktorého sa činnosť, ktorou sa má umožniť individuálne a dobrovoľné pristúpenie ku skupinovému poisteniu, môže považovať za „uzatvorenie poistnej zmluvy“ v zmysle definícií pojmov „sprostredkovanie poistenia“ uvedených v smernici 2002/92 a „distribúcia poistenia“ v smernici 2016/97.

106. Jednoznačné závery systematického [43] a teleologického výkladu [44] preto odôvodňujú predpoklad, že aj individuálne a dobrovoľné pristúpenie osoby, ktorá nepriamo financuje poistné, ku skupinovému poisteniu s podporou vedúceho skupiny sa má považovať za „uzavretie poistnej zmluvy“ v zmysle definícií pojmov „sprostredkovanie poistenia“ a „distribúcia poistenia“.

107. Je ešte potrebné preskúmať, či posúdeniu takéhoto vedúceho skupiny ako „sprostredkovateľa poistenia“ nemôže brániť tá skutočnosť, že podľa vnútroštátneho poistného práva sa osoba, ktorá koná ako „poistník“ považuje za hospodársky subjekt.

38 Pozri rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 29).

39 Pozri rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 27).

40 Rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 30).

41 Pozri analogicky rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 29).

42 Pozri body 89 a 99 vyššie.

43 Pozri bod 100 vyššie.

44 Pozri body 103 a 105 vyššie.

3. Sprostredkovateľ ako hospodársky subjekt, ktorý koná mimo rámca právneho vzťahu založeného poistnou zmluvou

108. S ohľadom na závery súdu druhého stupňa, ktoré v konaní o opravnom prostriedku „Revision“ neboli spochybnené, vnútroštátny súd uvádza, že žalovaná vo veci samej má postavenie „poistníka“. Odvádza poisťovateľovi dlžné poistné. Odmenu za poskytovanú poistnú ochranu jej vyplácajú členovia skupiny.

109. Z tohto pohľadu vzniká otázka, či si smernice 2002/92 a 2016/97 vyžadujú, aby mal „sprostredkovateľ poistenia“ s ohľadom na právny vzťah, z ktorého vyplýva poistná ochrana, postavenie tretej osoby. V prejednávanej veci je v zásade otázne, či v prípade skupinového poistenia predpoklad, že sa vedúci skupiny považuje za „poistníka“ podľa uplatniteľných vnútroštátnych predpisov poistného práva, vylučuje možnosť, aby sa tento vedúci skupiny považoval za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle oboch smerníc.

110. Ako už bolo uvedené, z úvah vnútroštátnej súdu zrejme vyplýva, že vyššie uvedený záver zodpovedá prevládajúcej mienke v nemeckej judikatúre a odbornej literatúre [45], tento súd však poukazuje aj na opačný názor objavujúci sa v právnej teórii, podľa ktorého sa vedúci skupiny v prípade skupinového poistenia s dobrovoľným pristúpením môže považovať za „sprostredkovateľa poistenia“ [46].

111. Žalujúci zväz, nemecká a talianska vláda, ako aj Európska komisia sa zjavne prikláňajú k tomuto druhému uvedenému názoru právnej teórie a v zásade sa domnievajú, že vedúci skupiny v prípade skupinového poistenia s dobrovoľným členstvom, ktorý koná za odplatu, môže byť považovaný za „sprostredkovateľa poistenia“.

112. Česká vláda naopak poukazuje výslovne na to, [47] že „sprostredkovateľ poistenia“ by musel mať vo vzťahu k poistnej zmluve postavenie externého hospodárskeho subjektu („tretia osoba“). Len tá okolnosť, že žalovaná vo veci samej prijíma odplatu od jej zákazníkov, ešte neznamená, že koná „za odplatu“.

113. V tomto zmysle sa vyjadruje aj žalovaná vo veci samej. Takýto výklad podporuje v každom prípade aj odôvodnenie 11 smerníc 2002/92 a 2016/97, v zmysle ktorého „[tieto] smernic[e] sa [majú] uplatňovať na osoby, ktorých činnosť spočíva v poskytovaní služieb [sprostredkovania] a distribúcie poistenia tretím stranám“.

114. Podľa môjho názoru len samotné znenie tohto odôvodnenia nestačí na to, aby bolo možné vylúčiť pochybnosti vnútroštátneho súdu. Toto odôvodnenie nepatrí do normatívnej časti smerníc. Slovo „sprostredkovanie“ samo osebe však zrejme skutočne opisuje činnosť, ktorá spočíva najmä vo vytvorení právneho vzťahu prinajmenšom medzi dvomi hospodárskymi subjektmi, ktoré majú „externé“ postavenie vo vzťahu k sprostredkovateľovi.

115. V kontexte smerníc 2002/92 a 2016/97 však ide o spojenie „zákazníkov“ a „poistníkov“ [48].

[45] Pozri body 56 až 59 vyššie.

[46] Pozri bod 60 vyššie.

[47] Pozri bod 79 vyššie.

[48] Tento záver vyplýva okrem iného už z definície pojmov, o ktorých výklad vnútroštátny súd žiada. Z článku 2 bodu 3 tretej vety smernice 2002/92 možno totiž vyvodiť záver, že v prípade „sprostredkovania poistenia“ ide o činnosť, ktorá má „pomôcť zákazníkovi“. Podľa tohto ustanovenia sa „poskytovanie príležitostných informácií v súvislosti s inou odbornou činnosťou *za predpokladu, že účelom tejto činnosti nie je pomôcť zákazníkovi pri uzatvorení alebo plnení poistnej zmluvy*… nepovažuje za sprostredkovanie poistenia“. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Podobný záver vyplýva aj z definície „distribúcie poistenia“ obsiahnutej v smernici 2016/97.

116. Zároveň sa nezdá byť potrebné automaticky posudzovať rovnako pojmy „zákazník“ a „poistník“ a na tomto základe vylúčiť osobu, ktorá podľa vnútroštátneho poistného práva koná ako „poistník“, v každom prípade z okruhu prípadných „sprostredkovateľov poistenia“.

117. Po prvé normotvorca Únie nepoužíva náhodou pojem „zákazník“ v oboch smerniciach bez toho, aby v tomto ohľade výlučne odkazoval na ustanovenia vnútroštátneho práva alebo v ňom uvedenú právnu kvalifikáciu.

118. Po druhé už Súdny dvor v nedávno vyhlásenom rozsudku rozhodol, že v prípade zmluvy o skupinovom životnom poistení viazanom na podielové fondy podlieha „podnik konajúci ako poistník“, ktorý je v zmysle terminológie použitej v tomto rozsudku vedúcim skupiny, určitým povinnostiam vyplývajúcim z jeho postavenia „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle smernice 2002/92. [49]

119. Po tretie sa síce *a priori* na prvý pohľad môže zdať, že pojem „zákazník“ do určitej miery súvisí s pojmom „poistník“.

120. Podľa smerníc 2002/92 a 2016/97 sa však pojem „zákazník“ musí vzťahovať aj na osoby, ktoré majú len záujem stať sa „poistníkmi“. V zmysle definícií „sprostredkovania poistenia“ a „distribúcie poistenia“ patria do pôsobnosti týchto pojmov napokon aj tie činnosti, ktoré sú vykonávané pred uzatvorením poistnej zmluvy. Je teda jasné, že údajný vzťah medzi pojmami „zákazník“ a „poistník“ neexistuje. Uvedené platí o to viac, ak sa prihliadne na tú skutočnosť, že pojem „poistník“ sa v smernici 2002/92 vôbec nepoužíva a v smernici 2016/97 sa v zásade používa len v nepodstatnej miere v konkrétnom kontexte a to v súvislosti s „potenciálnymi poistníkmi“ [článok 2 ods. 2 písm. c) a b)]. Ešte menej relevantným spôsobom sa tento pojem spomína v prílohe k tejto smernici v rámci minimálnych požiadaviek na vedomosti a schopnosti sprostredkovateľov poistenia.

121. Po štvrté síce platí, že Súdny dvor vo svojom rozsudku vo veci EEAE a i. [50] konštatoval, že smernica 2002/92 (a teda *a fortiori* aj smernica 2016/97) má umožniť „zabezpečenie zvýšenej úrovne ochrany na trhu s poistením, t. j. …[pre] „poistencov“. Súdny dvor však pritom použil pojem „spotrebiteľ“ a nie „zákazník“. Z tohto záveru Súdneho dvora v nijakom prípade nevyplýva, že by bolo cieľom smernice chrániť iné osoby, ako „poistníkov“. Okrem toho Súdny dvor v rozsudku vo veci Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a i. [51], ktorý vyhlásil taktiež v kontexte smernice 2002/92, v rámci definície „poistnej zmluvy“, ktorej sa týka činnosť „sprostredkovateľa poistenia“ podľa tejto smernice, použil pojem „poisťovacia transakcia“, ktorý si zo svojej podstaty vyžaduje „existenciu zmluvného vzťahu medzi poskytovateľom poisťovacích služieb a osobou, ktorej riziká sú poistením pokryté, t. j. poisteným“.

122. Judikatúra Súdneho dvora teda potvrdzuje, že osobné vzťahy v rámci poistení sa nezriedka vyznačujú zložitým charakterom a účasťou veľkého počtu hospodárskych subjektov, ktorých právne postavenie je takýmito poisteniami dotknuté. Preto predpoklad, v zmysle ktorého musí určitý pojem práva Únie harmonizovaný smernicami 2002/92 a 2016/97 zodpovedať určitému pojmu v poistnom práve, ktorý nie je nevyhnutne harmonizovaný, resp. prinajmenšom nie je harmonizovaný na základe týchto smerníc, môže viesť k záverom, ktoré len ťažko zodpovedajú cieľom sledovaným týmito smernicami.

[49] Pozri rozsudok z 24. februára 2022, A a i. (Poistné zmluvy „Unit-Linked“) (C-143/20 a C-213/20, EU:C:2022:118, body 87 a 91).

[50] Rozsudok zo 17. októbra 2013, EEAE a i. (C-555/11, EU:C:2013:668, bod 30).

[51] Rozsudok z 31. mája 2018, Länsförsäkringar Sak Försäkringsaktiebolag a i. (C-542/16, EU:C:2018:369, bod 50).

123. Po piate predpoklad o úzkej väzbe medzi posúdením osoby ako „poistníka“ podľa pravidiel vnútroštátneho poistného práva, ktoré neboli prijaté v rámci prebratia smerníc 2002/92 a 2016/97, na jednej strane a ako „zákazníka“ podľa týchto smerníc na strane druhej vyznieva ešte nepravdepodobnejšie v kontexte skupinových poistných zmlúv. Ako vyplýva z úvah uvedených v bodoch 60 a 69 vyššie, kvalifikácia účastníkov hospodárskeho styku, ktorí sa podieľajú na skupinovom poistení, je sama osebe problematická a vyvoláva mnohé pochybnosti aj z terminologického hľadiska. Nie je výslovne upravené, že v rámci skupinového poistenia s povinným členstvom sa majú členovia skupiny považovať za „poistníkov“ namiesto vedúceho skupiny. Rovnako nejasná je aj kvalifikácia zmluvy, ktorú uzatvoril vedúci skupiny s poisťovateľom. Rozlišovanie medzi skupinovými poisteniami s dobrovoľným členstvom a skupinovými poisteniami s povinným členstvom je potrebné považovať skôr za snahu o návrh právnej štruktúry, ktorá upravuje fungovanie skupinového poistenia, ako výsledku praxe v tom zmysle, že sú chránené aj hospodárske subjekty, ktoré využijú poistnú ochranu.

124. Zaradenie niektorých hospodárskych subjektov, ktoré sa podieľajú na vzťahoch zo skupinového poistenia („poistník“, „člen skupiny“, atď.), teda nemôže brániť tomu, aby sa ustanovenia smernice uplatnili takým spôsobom, aký si vyžaduje ich systematický a teleologický výklad v súvislosti s pojmami „sprostredkovateľ poistenia“ alebo „zákazník“.

125. Po šieste v prejednávanej veci nemožno vylúčiť, že pri takejto zložitej povahe osobných vzťahov, ktoré vznikajú v rámci skupinových poistení, je posúdenie žalovanej vo veci samej ako „poistníka“ sčasti založené na tom, že v konaní o opravnom prostriedku „Revision“ je súd viazaný nespornými zisteniami súdu druhého stupňa.

126. Skutočnosť, že vnútroštátny súd zvažuje odpoveď na prejudiciálnu otázku, ku ktorej sa prikláňa menšinový názor v odbornej literatúre, však môže znamenať, že predpoklad, v zmysle ktorého sa žalovaná podľa vnútroštátneho poistného práva považuje za „poistníka“, nebráni tomu, aby sa žalovaná nepovažovala za „zákazníka“ v zmysle smerníc 2002/92 a 2016/97, ale za „sprostredkovateľa poistenia“. V rámci repliky predloženej na pojednávaní vo veci samej žalovaná navyše uvádza, že nie je „spotrebiteľkou poistnej zmluvy“, aj keď túto zmluvu podpísala a vo vzťahu k poisťovateľovi vystupuje ako poistník.

127. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy sa majú ustanovenia smerníc 2002/92 a 2016/97 vykladať v tom zmysle, že vedúci skupiny, ktorý sa podľa vnútroštátnych právnych predpisov poistného práva, ktoré nepreberajú tieto smernice, sa môže v zmysle týchto smerníc považovať za „sprostredkovateľa poistenia“, ak vykonáva činnosť „za odplatu“ v oblasti „sprostredkovania poistenia“ a „distribúcie poistenia“.

128. Čo sa týka pochybností, ktoré vyjadrila česká vláda vo svojom stanovisku, stačí poznamenať, že pojem „odplata“ je v oboch smerniciach upravený široko.[52] Je však potrebné prihliadnuť na to, že osoba vykonávajúca činnosť, ktorá v celom rozsahu zodpovedá definíciám pojmov „sprostredkovanie poistenia“ a „distribúcia poistenia“, sa nemôže považovať za „sprostredkovateľa poistenia“, a preto jej nemožno uložiť nijaké s tým súvisiace povinnosti, ak takúto činnosť nevykonáva „za odplatu“.

[52] Pozri odôvodnenie 11 smernice 2002/92 a článok 2 ods. 1 bod 9 smernice 2016/97.

129. S ohľadom na závery vyplývajúce z posúdenia pochybností vnútroštátneho súdu, ktoré sa týkajú pojmu „pristúpenie ku skupinovému poisteniu“ [53] na jednej strane a pochybností o postavení sprostredkovateľa mimo rámca poistného vzťahu [54] na druhej strane, Súdnemu dvoru navrhujem, aby na otázku vnútroštátneho súdu odpovedal tak, že článok 2 body 3 a 5 smernice 2002/92, ako aj článok 2 ods. 1 body 1, 3 a 8 smernice 2016/97 sa majú vykladať v tom zmysle, že fyzická alebo právnická osoba, ktorá udržiava pre svojich zákazníkov poistenie pre prípad ochorenia v zahraničí, ako aj poistenie nákladov na repatriáciu zo zahraničia a z tuzemska ako skupinové poistenie, distribuuje spotrebiteľom členstvo, ktoré oprávňuje využívať poistné plnenia v prípade ochorenia alebo úrazu v zahraničí, a od nabraných členov, ktorí nepriamo financujú poistné, inkasuje odplatu za získanú poistnú ochranu, sa považuje za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle týchto smerníc. Tomuto posúdenie nebráni tá skutočnosť, že uvedená osoba sa podľa vnútroštátnych predpisov poistného práva považuje za „poistníka“.

V. Návrhy

130. Vzhľadom na všetky vyššie uvedené skutočnosti Súdnemu dvoru navrhujem, aby na prejudiciálnu otázku Bundesgerichtshof (Spolkový súdny dvor, Nemecko) odpovedal takto:

Článok 2 body 3 a 5 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/92/ES z 9. decembra 2002 o sprostredkovaní poistenia a článok 2 ods. 1 body 1, 3 a 8 smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/97 z 20. januára 2016 o distribúcii poistenia sa majú vykladať v tom zmysle, že fyzická alebo právnická osoba, ktorá udržiava pre svojich zákazníkov poistenie pre prípad ochorenia v zahraničí, ako aj poistenie nákladov na repatriáciu zo zahraničia a z tuzemska ako skupinové poistenie, distribuuje spotrebiteľom členstvo, ktoré oprávňuje využívať poistné plnenia v prípade ochorenia alebo úrazu v zahraničí, a od nabraných členov, ktorí nepriamo financujú poistné, inkasuje odplatu za získanú poistnú ochranu, sa považuje za „sprostredkovateľa poistenia“ v zmysle týchto smerníc. Tomuto posúdeniu nebráni tá skutočnosť, že uvedená osoba sa podľa vnútroštátnych predpisov poistného práva považuje za „poistníka“.

[53] Pozri bod 106 vyššie.

[54] Pozri bod 127 vyššie.